

I Belarus kämpar vänstern för att placera sociala krav i centrum för protesterna

Intervju med ”Ksenia Kunitskaja” och ”Vitalij Sjkurin”.

[Ur [Jacobin magazine](#), 17 augusti 2020. Intervjuaren Volodymyr Artiuch är doktorand i sociologi och socialantropologi, specialiserad på de postsovjetiska samhällenas politiska ekonomi. Är också redaktör för *Commons: Journal of Social Criticism*. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(Protesterna i Belarus har allmänt utmålats som en västvänlig ”färgrevolution” eller ”Maidan i Minsk”, som bortser från de djupare orsakerna till det folkliga missnöjet med president Alexander Lukasjenko. Jacobin talade med vänsteranhängare i Belarus om krafterna bakom protesterna och framtidsutsikterna för att den organiserade arbetarrörelsen hävdar sin egen agenda – *Jacobins* redaktionella kommentar.)

[V Artiuchs inledning: Polisbrutaliteten i Minsk sägs ofta vara utan motstycke i Europa: ett påstående som Frankrikes ”gula västar” säkert skulle förneka. Men något har definitivt förändrats i Belarus, sedan ett aldrig tidigare skådat folkligt stöd för oppositionens kandidater utmanade president Alexander Lukasjenkos 26-åriga styre. När myndigheterna hävdade att han hade fått 80% av rösterna vid valet 9 augusti – och folkmassor gick ut på gatorna för att protestera – släppte staten loss sin polisterror mot dem.

Till en början dominerades gatudemonstrationerna av ungdom i städerna. Men som jag har visat i en artikel nyligen,¹ har protesterna under de senaste dagarna ändrat form och spridit sig till en bredare arbetarrörelse, inklusive utbredda mobiliseringar på arbetsplatserna. Aktioner över en stor del av landets största industrianläggningar har sett tusentals arbetare samlas, diskutera sina krav och hota med allmän nedstängning.

Allt i Belarus sägs vara ”exempellöst”. Men man kan faktiskt hitta föregångare i Polens *Solidarnosc* eller gruvstrejkerna i det forna Sovjetunionen – exempel på arbetarmilitans med band till bredare proteströrelser som oavsiktligt röjde vägen för nyliberala omvandlingar. Arbetarrörelsens tragiska historia i de postsovjetiska samhällena kräver således att vi har ett noggrant och välgrundat förhållningssätt till de senaste händelserna i Belarus.

För att sprida lite ljus över motsättningarna i det belarusiska samhället och förhållandena för dess arbetarklass, intervjuade jag två representanter för den belarusiska vänstern, som bad mig att inte avslöja deras identiteter. ”Ksenia Kunitskaja” är medarbetare på webbtidningen [Poligraf](#). ”Vitalij Sjkurin” är en Belarusbaserad författare i vänstermediaplattformen [September](#), som täcker de postsovjetiska samhällena. Båda har anknytningar till aktivistkretsar och är väl lämpade att bedöma situationen utifrån arbetarklassens perspektiv.]

VA: Det verkar som om varken analytiker eller belarusiska myndigheter förväntade sig de omfatt-

---

1 Volodymyr Artiuch, ”Partisans or Workers? Figures of Belarusian Protest and Their Prospects”, [LeftEast](#), 15 augusti 2020.

tande oroligheter runt valet som hölls 9 augusti. Vad utlöste mobiliseringarna innan valet och de efterföljande protesterna? I vilket bredare politiska sammanhang ska vi se dem?

KK: Den första orsaken är den trötthet som har byggts upp inom en stor del av befolkningen på grund av Lukasjenkos kvarts sekel långa styre. Hans synsätt syns tydligt i hans tvärsäta sätt att kommunicera, både med sina motståndare och sina egna underordnade. Ofta liknar det nonchalant oförskämdhet. Det förvärras av den likgiltighet som lokala tjänstemän uppvisar. De följer inte folkets utan ledarens stämningar. Dessa egenskaper visade sig tydligt under regeringens misskötsel av Covid-19-epidemin, något som irriterade befolkningen våldsamt.

Dessutom har regeringen konsekvent rustat ner välfärdsstaten och avvecklat sina sociala plikter mot sina medborgare. Det visade sig tydligt genom införandet 2004 av enskilda avtal med arbetare istället för kollektivöverenskommelser; ”skatten på arbetslöshet” 2017; och att militärtjänstgöring, mammaledighet och universitets- eller högskolestudier inte räknas med i de pensionsgrundande åren. De senaste 5 årens strikta valutapolitik har också lett till lönestopp medan priserna har fortsatt att stiga.

VS: Under de senaste 10 åren har belarusierna avpolitiserats. Efter de misslyckade protesterna efter valet 2010 och den efterföljande ”applåderande revolutionen” [då folk applåderade på gatorna för att visa sitt missnöje, av rädsla för att de skulle arresteras om de startade protester], drabbades många medlemmar i partier och rörelser av statligt förtryck.

När regeringen 2017 införde så kallad skatt på arbetslöshet, upplevde Belarus för första gången på 6 år protester både i Minsk och mindre provinsstäder. Då sköts skatten upp. Men efter oppositionspartiernas och -rörelsernas nederlag verkade det som om den nya oppositionen mot Lukasjenko bara uppträdde i den diffusa formen ”belarusier”.

Eftersom en betydande del av den belarusiska ekonomin fortfarande är statligt ägd, består det ”vanliga folket” – Lukasjenkos vanliga väljare – av arbetare på statsägda fabriker, skollärare eller läkare. De senaste åren har den offentliga sektorn fått mindre pengar, vilket leder till sjunkande löner, minskat antal arbetare, obligatorisk obetald semester och ökad pensionsålder. Detta politiserade förstas ”vanligt folk”, men tyvärr uppstod inget starkt positivt program.

KK: Dessutom brydde sig myndigheterna inte speciellt mycket om att skaffa sig en positiv bild i befolkningens ögon. Vår statliga propaganda är mycket svag och ser ofta löjlig ut: ”Vi har aldrig haft det så bra som nu”, påstår de. Men deras motståndare har skapat ett effektivt system med professionella, moderna, elektroniska media. De använder dem för att belysa statens brister och propagerar för nyliberala reformer och en politik av nationalistiska minnen. Detta gjorde det möjligt för den liberalt nationalistiska oppositionen att mobilisera anhängare innan valet, avslöja flera fall av röstfusk från myndigheternas sida och få ut folk på gatorna.

Utöver detta gav polisens brutala aktioner – användningen av chockgranater, vattenkanoner och tårgas, tortyren av de häktade – upphov till ilska, inte bara bland oppositionens anhängare, utan chockade även de som tidigare inte hade varit så intresserade av politik.

VA: Vilka belarusier har lutat åt att stöda Lukasjenko – och försvinner detta stöd nu? Har det att göra med att valet mellan ”inga politiska rättigheter men ändå rätt till välfärd” nu är svagare?

KK: Efter Lukasjenkos första valseger 1994 hade han ett mycket brett stöd, bestående av föresprå-

kare av en allians med Ryssland och ett återupprättande av Sovjetunionen, motståndare till tuffa marknadsreformer och rysktalande som var missnöjda med politiken av "belarusisering". Bybor såg honom som "sin kille". På 2000-talet drog han till sig väljare med en politik av ständig löneökning, och löften om att höja genomsnittslönen till 500 eller till och med tusen dollar/månad.

En rad ekonomiska kriser hindrade denna dröm från att förverkligas. Unionen med Ryssland lider också av motsättningarna mellan de ryska och belarusiska eliterna. Och kampanjerna för att höja lönerna ersattes av en stram valutapolitik, i linje med Internationella valutafondens rekommendationer.

I praktiken är en oberoende sociologi förbjuden i Belarus, och de statligt anknutna sociologerna publicerar inga data, så det är svårt att bedöma presidentens verkliga stöd. Det är uppenbarligen lägre än på 1990- och 2000-talen, och de brutala polisaktionerna ökade inte hans popularitet. Samtidigt är en uppfattning som är populär bland oppositionella att Lukasjenkos siffror bara är 3% högst sannolikt en myt.

VS: Jag tror att Lukasjenkos ekonomiska modell, som grundar sig på att återexportera rysk olja, har gjort slut på sig själv, eftersom Ryssland ökade oljepriset för Belarus och de internationella priserna störtade. Helt klart kan inte Lukasjenko vidmakthålla befolkningens nuvarande välfärdsnivå, så för honom verkar nyliberalismen vara den enda utvägen.

Men vi måste komma ihåg att en stor andel av de anställda arbetar i den offentliga sektorn, vilket innebär att arbetsplatserna också kan användas för politisk kontroll. Den inofficiella arbetslösheten i Belarus är ganska stor (omkring 10%) och arbetslöshetsunderstödet är omkring 10 dollar per månad, så det är inte särskilt behagligt att vara arbetslös. Offentliganställda måste regelbundet delta i andra aktiviteter för att behålla sina arbeten: arbeta lördagar, rösta i tidiga val (då valfusk i allmänhet äger rum) och till och med delta i valkommittéer och förfälska valresultat. Anställningar inom den offentliga sektorn baseras på tidsbestämda avtal som gör det svårt för anställda att sluta – men låter arbetsgivarna göra sig av med arbetare som de vill. Uppenbarligen insåg många offentliganställda till slut att det inte finns någon annan utväg än att rösta mot Lukasjenko.

Samtidigt kan vi se nya skikt som stöder Lukasjenko: hans tjänstefolk på ideologins och maktens område. Med de förstnämnda menar jag en ny generation av regeringsvänliga "offentliga experter" som är anställda på olika statsägda institutioner (från universitet till tveksamma "offentliga organisationer"). De deltar regelbundet i statligt ägda, oberoende och internationella media, där de marknadsför den belarusiska staten. I motsats till de tråkiga kontoristerna i det gamla etablissemanget av sovjetisk karaktär, har dessa personer ett skärpt uppträdande och håller lysande tal. Det gamla etablissemanget stöder också Lukasjenko starkt, eftersom de är oanvändbara utanför hans system.

Lukasjenkos andra skikt av anhängare är polisen och underrättelsetjänsten. De har speciella sociala förmåner, som subventioner för köp av bostäder, tidig pension, sjukvård på speciella kliniker, semester på sanatorier, etc. Det är inte offentligt känt hur många poliser det finns i Belarus, men 2016 sa inrikesministern att det fanns 405 poliser per 100.000 invånare, och enligt en bedömning av FN 2013 var antalet 1.442 per 100.000. Detta jobb är också en viktig faktor för social rörlighet: arbetslösa från småstäder kan flytta till större städer för att arbeta som poliser. I gengäld måste de lyda order blint: vi kan se resultatet under de första dagarnas protester, när chockgranater och tårgas

användes mot relativt små grupper av obehäpnade demonstranter. Polisen och underrättelsetjänsten står utanför allmänhetens kontroll, och betecknande nog har de nya, skinande "ideologimännen" band till dem.

VA: Hur skulle ni vilja beskriva demonstranternas sociala sammansättning, deras sociala profil och klassprofil och missnöje?

KK: För det första har vi den traditionella oppositionen från 1990-talet: nationalisterna, liberalerna och intelligentsian som är positivt inställd till dem. För det andra är det ungdom i städerna, affärsmän, IT-specialister och liknande som kallar sig progressiva, västvänliga och antisovjetiska. Under valkampanjen lyckades oppositionens högkvarter mobilisera en lite större andel av befolkningen, åtminstone i storstäderna. Politiseringen av samhället under dagarna innan valet var enorm. En hel massa missnöjda medborgare var aktivt indragna som valobservatörer.

Nu ansluter sig bredare delar av samhället, som har chockerats av det exempellösa polisvåldet och blivit rasande av valfusk. En del av dem hade varit missnöjda med sin ekonomiska situation, men hade stött Lukasjenko passivt som det "mindre onda" jämfört med högeroppositionen. De nationella liberalerna som var inblandade i valprocessen talade inte öppet om sitt program, bara om rättvisa val och senare om att minska polisvåldet som ett mål i sig själv.

VS: Trots många ortodoxa kommunisters tro att det är en "revolution för hipster-programmerare", är många unga demonstranter fabriksarbetare, taxichaufförer och studenter. Jag tror inte att vi kan sätta någon speciell ideologisk stämpel på denna spontana rörelse. Demonstranter bär både den belarusiska officiella [grön-röda] fanan och de gamla fanorna [vit-röd-vita som var nationella symboler 1991-1994]. Eftersom de sistnämnda dominerar, hävdar en del att protesterna är nationalistiska. Men som jag sa, sitter ledarna för den traditionella nationella oppositionen i fängelse, och det fanns inga konflikter om symboler bland demonstranterna. När demonstranter började använda våld mot polisen, kan vi misstänka att organiserade fotbollsfans var inblandade, men de är fortfarande små grupper.

VA: Hur skulle ni jämföra dessa protester med andra mobiliseringar i Belarus och i regionen?

VS: Alla protester före 2010 hade en starkt nationalistisk politik, men redan den "applåderande revolutionen" 2011 saknade en sådan agenda. Efter Ukrainas Maidan 2014 var nationalismen åter populär bland demonstranter – den hade kommersialiserats som ett kännetecken på nya, framgångsrika, mer "europeiska" belarusier. De nuvarande demonstranterna är ännu mer fjärran från nationalismen och påminner mer om protesterna 2017, då stora folkmassor över hela Belarus protesterade mot skatten på arbetslöshet.

Årets protester har två särdrag: de saknar alla politiska och sociala krav fränsett att ifrågasätta valresultatet, och de är utspridda över hela Belarus. Före 2017 ägde nästan alla stora demonstrationer rum i Minsk och följde samma scenario: stor marsch genom stadens centrum, samling på ett stort torg och därefter hårda angrepp från polisen. Förutom 2006, då det fanns ett tältläger på huvudtorget, varade de en dag. Men de nuvarande protesterna har redan varat i fyra dagar i olika städer och småstäder, inte bara i Minsk. Demonstranterna i huvudstaden intar inte heller bara en enda plats, huvudsakligen på grund av att stadens centrum kontrolleras av polisen från tidigt på kvällen. Under hela kvällen och natten kan protester förekomma inom olika distrikt, demonstranterna springer ifrån polisen och återvänder närpolisen drar sig tillbaka.

KK: Allra viktigast är att våldet har nått en sådan omfattning att det inte längre upplevs som något abstrakt på nyheterna. Ett enormt stort antal människor har sett och upplevt det själva eller har offer bland sina vänner och släktingar. Oppositionen föreslår formellt inte något som kan leda till en intressekonflikt mellan olika klasser och samhällsgrupper, bara nyval – det har blivit ännu en mobiliserande faktor.

VS: Det mesta våldet står polisen för: aldrig tidigare har chockgranater, tårgas och gummikulor använts i sådan skala i Belarus. Jag tror att staten ville skrämman demonstranterna, men det fick den motsatta effekten att förlänga oroligheterna. Dessutom syns våldets omfattning i den stora mängd människor som häktades – aldrig tidigare har vi haft 3.000 personer i fängelse under en natt.

Fyra dagar efter valet såg vi slutligen en ny dimension av protestaktiviteter: uttalanden från arbetargrupper över hela landet om möjliga strejker. Tyvärr saknar de flesta av dessa uttalanden sociala krav, bara krav på att stoppa polisvåldet, befria alla häktade och hålla nya val. Hur som helst har det inte funnits någon (laglig) strejkaktivitet i Belarus sedan 1991.

Vidare användes för första gången internet som ett effektivt kommunikationsmedium, även om internettrafiken med utlandet var avbruten under de tre första protestdagarna, och de flesta använde VPN och proxyservrar. Som en parallell till "Twitterrevolutionerna" under den arabiska våren 2011, kan protesterna i Belarus kallas en "Telegramrevolution". Meddelandeservicen Telegram grundades av Pavel Durov sedan han hade emigrerat från Ryssland. Och den blev populär bland postsovetiska användare för att köpa droger (i grund och botten liknade den tillgång till Darknet [den "mörka webben"], bara att det inte krävdes någon större teknisk kunskap från användarens sida). 2018 startade en ung emigrant från Belarus i Polen Telegramkanalen "Nexta" ("нeчтa", som betyder "någon" på belarusiska), som blev populär bland belarusier på grund av "insider"-inlägg om belarusiska myndigheter.

Givetvis kan inte en enda kille ensam organisera ett nätverk av insiders, och det finns misstankar om att diverse journalister och mediaspecialister som har emigrerat under Lukasjenkos år arbetar för nätverket. Nexta och ett antal anknutna Telegramkanaler delade foton och videofilmer från olika ställen under protesterna. Inför den första kvällen av protester lade de ut "instruktioner hur man ska protestera försiktigt", men utan radikala saker som recept på Molotovcocktails. Dessutom tillhandahöll Nexta scenarier för protesterna som de flesta följde. Om scenariot den första kvällen var ett ställe i Minsk och stora torg i mindre städer, så antydde scenariot att små grupper under de följande två kvällarna skulle förflytta sig i Minsks sovstäder och på stora gator i småstäderna. Ibland var Nexta riktigt provocerande: "Bara en sista framstöt, låt oss visa polisen vår solidaritet." "[Stad X] ber om hjälp, polisen misshandlar våra kvinnor." Efter att internet började fungera tappade Telegramkanalerna en del av sitt inflytande. Protesterna började till största delen äga rum dagtid och hade en utomordentligt fredlig karaktär, främst i form av "solidaritetskedjor": rader av människor, mest kvinnor, som höll blommor längs huvudgatorna.

Jag ser inga likheter mellan protesterna i Belarus och tidigare protester i Östeuropa. Vissa försöker hitta likheter med Euromaidan i Kiev 2014, men det är ett rent ideologiskt knep för att rättfärdiga Lukasjenko och försöka visa att det inte finns något annat alternativ. I motsats till Euromaidan har protesterna i Belarus inte innehållit några grupper från yttersta högern som leder och använder våld. Vi har några gäng av ultras, men efter Euromaidan trycktes de flesta av dem ner av polisen. I Belarus finns det ingen språklig och ideologisk konflikt som i Ukraina. Slutligen har de belarusiska

protesterna till skillnad från Euromaidan ingen ledare: de traditionella oppositionsfigurerna sitter i fängelse, och presidentkandidaten Svjatlana Tsichanouskaja är i Litauen. Jag är helt säker på att det inte kan leda till krig som i Donetsbäcken: det finns ingen ideologisk konflikt mellan öst och väst, som i Ukraina 2014.

VA: Hur skulle ni beskriva den aktuella situationen för vänstern i Belarus?

KK: Vänstern har befunnit sig i kris sedan länge, eftersom Lukasjenko själv använde halvt socialistiska paroller för att komma till makten. När högern kallar honom ”sovjetisk” och ”kommunist” verkar han inte ha något mot det. Sovjetiska monument, gatunamn och högtider har bevarats i Belarus. Så på något sätt ”bestämde” att han var ”vänster”. Under en diktatur kan bara de icke statliga politiska krafter och media som får stöd från utlandet överleva. Det är välkänt att stora amerikanska och europeiska fonder donerar pengar till icke-kommunister.

Som ett resultat av det har vi inga stora vänsterinriktade medieföretag och -partier som kan stöda åtminstone en del av ledningen. Under dessa förhållanden har vi två ”kommunistiska” partier. Det första kallas Belarus’ kommunistiska parti och stöder regimen (inklusive dess mest avskyvärda anti-sociala åtgärder). Det andra, En rättvis värld, stöder den liberala oppositionens krav på regimförändringar, och koncentrerar sig mindre på klasspolitiken. Det finns också gräsrotsinitiativ: marxistiska cirklar, små media, intressegrupper, småföreningar och anarkister.

VS: Vänsterpartiet ”En rättvis värld” bröt sig ur kommunistpartiet 1996 efter att Lukasjenkos första folkomröstning ändrade maktbalansen till presidentens förmån. Idag är det mot både Lukasjenko och den västorienterade oppositionen. Det belarusiska Gröna partiet som grundades 1994 och främst var mot kärnkraft, har utvecklat ett vänster- och antiauktoritärt program. Det är ganska starkt och är, till skillnad från En rättvis värld, mindre inriktat på marxist-leninistiska klassiker. Vi har också tre socialdemokratiska partier, som har en del medlemmar med en starkt social inriktning, men de är till största delen en del av den västorienterade oppositionens etablissemang.

Belarus brukade ha en stor och stark anarkistisk rörelse, kanske den starkaste i de postsovjetiska samhällena, med band till punkscenen. En del av dem infiltrerade det Gröna partiet, en del hamnade i fängelse. Det är svårt att säga något om anarkisternas aktivitet nu, eftersom de fortfarande är den främsta måltavlan för förtrycket. En del anarkistiska grupper kallar sig inte ”vänster”, eftersom de felaktigt förknippar vänstern med sovjetvänliga ”politruker”, och en del får stöd från den västorienterade nationalistiska oppositionen.

Slutligen har det under senare år blivit på modet med en sorts rysk ”vänster-YouTube” och marxistiska *kruzjki* (små självstudiegrupper) i Belarus. Tyvärr handlar deras innehåll inte så mycket om deras egna program utan mest om en våldsam kritik av den västorienterade oppositionen. De bedårar sina tittare med sovjetisk nostalgi eller bitterhet mer än att föreslå ett positivt program för att bygga en demokratisk social rörelse. Dessa vänster-YouTube och *kruzjki* är inte dåliga i sig själva, men de kan inte vara vänsterns enda strategi, som de ofta tänker sig.

VA: Vilken inställning har de olika grupperna till det politiska läget och protesterna?

KK: En del av vänstern är beredd att stöda de liberala protesterna direkt, främst genom inblandning och uttalanden på aktivistisk gräsrotsnivå. En annan del anser att folket har rätt att protestera, att polisvåldet är oacceptabelt och skamligt, och att valen var uppgjorda, men att de inte kan ta parti för

den liberala oppositionen eftersom dess mål är fortsatta privatiseringar av företag, att skära ner på gratis mediciner och införa mer flexibilitet på arbetsmarknaden än vi har nu.

Nyligen har det uppstått gräsrotsinitiativ med målet att få med ekonomiska och sociala krav i arbetarnas protester, eftersom alla arbetarprotester för närvarande riktar in sig på breda politiska krav: Lukasjenkos avgång, befria politiska fångar, rättegångar mot säkerhetsstyrkorna, rättvisa val.

VS: Inget vänsterparti deltog i presidentvalet under pandemin, och hursomhelst har de inte tillräckliga resurser för att mobilisera vanligt folk och aktivister och omvandla det folkliga missnöjet med Lukasjenko till ett socialistiskt program.

Samtidigt beslutade många *kruzjki*- och YouTube-aktivister att inte bry sig om att staten började förtrycka alternativa kandidater och deras anhängare. De fortsatte att avvisa all opposition mot Lukasjenko. En del letade efter likheter med Euromaidan och varnade för att det skulle sluta på ett katastrofalt sätt med avveckling av det kommunistiska arvet och förtryck från grupper från yttersta högern. Men främst lägger de tonvikten vid en listig strategi för att utveckla YouTube och *kruzjki* medan staten brottas med den västvänliga demokratiska oppositionen.

För mig är denna ståndpunkt ett stort misslyckande, eftersom den bortser från stämningarna bland belarusier. De är trötta på Lukasjenkos system, och givetvis måste vänstern arbeta med detta, inte bara beskylla dem för att vara blinda får som kommer att leda in landet i en fullständig marknads-ekonomi. Under Lukasjenkos system kommer arbetarklassens eller gräsrotternas organisationer aldrig att kunna förändra situationen.

Samtidigt var nästan ingen vänsterorganisation eller -parti mot rörelsen när arbetarmassorna på protesternas fjärde dag gick ut på gatorna och möjligheten av strejker blev reell. Alla försöker organisera en strejkrörelse och föreslå sociala och ekonomiska krav för att vrida protesterna från en rent parlamentarisk till en social plattform.

VA: I vilken mån deltog arbetarklassen i oroligheterna, och vilken roll har den organiserade arbetarrörelsen?

VS: Arbetargrupper från mer än 21 statsägda fabriker och organisationer uttryckte sin önskan att strejka. Efter Lukasjenkos första nedlåtande ord om de strejkande ("det fanns omkring 20 strejkande i någon fabrik", hävdade han), marscherade ett antal arbetare från traktorfabriken i Minsk genom staden till parlamentet för att visa sitt motstånd. Enligt min uppfattning var det inte särskilt klassmedvetet – det sammanföll med "solidaritetskedjorna mot våldet". Men den 14 augusti kunde vi se arbetare utanför parlamentet med banderoller där det stod "Vi är arbetare, inga får".

KK: Det finns bara en nationell facklig organisation, Belarus' fackföreningsfederation, som har blivit en del av Lukasjenkoregeringens byråkratiska apparat. Hela dess verksamhet inskränker sig till att fira nationella helgdagar och utfärda rabattkuponger till vilohem. Denna "fackförening" har inget att göra med att skydda arbetarnas rättigheter.

De få oberoende fackföreningar som bildades i kölvattnet till upproret i arbetarrörelsen i början av 1990-talet krossades. Bara några få företag har celler, exempelvis från Belarusiska oberoende fackföreningen. De oberoende fackföreningarna liknar nu mer Icke-statliga organisationer [NGO], som mindre litar till bidrag från arbetarna än på gåvor från utlandet. Deras verksamhet riktar in sig på juridisk hjälp till enskilda anställda som ber om det.

Tunnelbanearbetarnas senaste stora protest 1995 slogs ner brutalt av Lukasjenko. Sedan dess har det inte talats om strejker. Vi ser nu den första större proteströrelsen bland arbetarna sedan dess. Hittills har protesterna mer sett ut som möten med företagets ledningar, de ”gula” fackföreningarna och de lokala myndigheterna. 17 augusti kom det nyheter om att gruvarbetarna vid pottaskaproducenten Belaruskali planerar en strejk (en av den oberoende fackföreningens celler har överlevt där – dess ordförande slogs halvt ihjäl medan han hölls arresterad). Arbetargrupper på de stora fabrikerna hotade med strejkaktioner, vilket åtminstone när detta skrivs tvingade myndigheterna att tygla polisvåldet.

Men hittills har arbetarna bara fört fram allmänna demokratiska krav, i linje med de bredare liberala protesterna. Helt klart utgjorde protesterna en ny trend: de traditionella vänster- eller högerpartierna spelade praktiskt taget ingen roll under dem. Istället kom den ideologiska och praktiska inspirationen från media i vid mening, inklusive sociala media. De som har starka media äger sinnen. Och om arbetarna är indoktrinerade i detta, varifrån kan det då komma en klassmedveten arbetarrörelse?